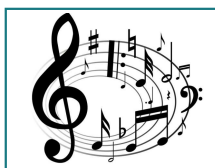

"Nagy Debrecen szép helyen van, mert a világ közepén van."

2016.06.23.

A debreceni császári és királyi 39. gyalogezred bakanótái, a katonaelet elevenedik meg azokban a dalokban, amelyekre masiroztak a bakák (így nevezték a cs. és kir. katonákat). A cikk a Budapesti Hírlapban jelent meg 110 esztendővel ezelőtt, 1906. július 24-én, szerzőjét sajnos nem jegyezték.

Tiszta magyar legénysége Magyarországon mindössze három közös ezrednek van: a **38., 39. és 46. gyalogezrednek**. Van még egy-két, a székely részeken s túl a Dunán sorozott ezred, hol a magyar anyanyelvű legénység megüti a létszám nyolcvanöt százalékát, de színmagyar ezredünk nincs több e háromnál. Ezekhez aztán minden esztendőben egyszer, téved be egy-egy sváb vagy román fiú, azok is véletlenül, a hadkiegészítő hatóságok hirtelen intézkedése folytán.

A tisztek is jórészt magyarok e három ezrednél, nyelvre épp úgy, mint szellemben. Innen van, hogy a debreceni, szegedi vagy kecskeméti ezrednél mégis csak enyhébb sora, könnyebb három esztendeje van a magyar legénynek.

A **39-ik, debreceni gyalogezred bakáinak legkedvesebb nótáit** fűzöm alább egy kis koszorúba. Hozzáteszem, hogy e nóták legtöbbje **sajátja az ezrednek**, s másutt merőben ismeretlen. Meg azt, hogy egyiknek-másiknak a melódiája is ott fakadt valahol a Hortobágy alján.

Nézzük hát önkényes csoportosításban ezeket a bakanótákat. Vegyük talán először a bakaéletről szólókat, melyeknek termőágya: a sokat szenvedő, haza-hazavágyó bakalegény szíve.

Ihol mindjárt, hogyan kesereg a baka az ő kopasz ágyafején:

Reggel jókor feltekintek a polcra,
Komisz kenyér, rozsdás csajka van rajta.
Komisz kenyér, rozsdás csajka van rajta,
Arra még a jó istennek sincs gondja.

Hát a mikor a Ferenc József ágytakarójával az Őszi szabadulást hozza kapcsolatba:

Ferenc József téli-nyári pokróca:
Jaj de sokat húzogattam magamra.
Addig-addig húzogatom magamra:
Szeptemberben kimaradok alóla.

Néha meg vígabb a kedve, s akkor ilyenképpen hamiskodik:

Ha nincs pénze a bakának,
Levelet ír babájának, csuhaja.
Eltörött az indiblánc,
Küldj pénzt babám, ne sajnáld.
Kevés lénung, nincs virzsina,
így mulat az öreg baka bújába.

De reggelre, hogy a világ csak olyan borús, az élet csak olyan komisz maradt, eltűnik újra a jókedv:

Ha felkelek, babám jut eszembe,
Búsan veszem fegyverem kezembe;
Búsan veszem fegyverem kezembe,
Könnyek áradnak mindkét szemembe.

Az pedig igazán könnyekig megható, mikor a Debrecenből Szlavónia aljára ültetett fiú emígy kesereg :

Szlavon-bródi kikötőben van egy hadihajó,
Közepibe, négy sarkába: nemzeti lobogó.
Fújja a szél, fújja, hazafelé fújja,
Debrecenbe, öreg bakák, mikor megyünk újra?

Vagy:

Ej be szépén szól a magyar nóta,
Magyar bakák masíroznak rajta.
Masíroznak idegen országba,
Horvátország szélső határára.
Jaj istenem, hogy kell oda menni,
Hogy kell nekem horvát lányt szeretni?
Ha, ölelem, fájnak a karjaim,
Ha csókolom, hullnak a könnyeim.

Ez pedig már egészen balladaszerű:

Nagy Debrecen szép helyen van,
Mert a világ közepén van.
Benne van egy bazsarózsa,
Ki van a két szeme sírva.
— Ne sírj, ne sírj te bús gerlice,
Visszajön a te párod ide! —
„Nem kell nekem senki párja,
Ha az enyém el van zárva.
El van zárva, erős zár alá:
Ferenc József két karja alá.
Börtönajtó: lyukadjon ki,
Te meg babám: szabadulj ki!”
— Szabadulnék, hej de nem lehet,
Ferenc József karja nem enged.
Besorozott három évre Debreceni ezredébe!

Ennek a tizenhat soros nótának voltaképpen csak két sornyi dallama van. Ezé a két soré is majdnem ugyanaz, úgy, hogy mikor az egyedül búsul a baka ezt a nótát dalolja, szinte csak mintha egy akkord hangzanék felénk, el nem apadva, ugyanabban a mederben haladva az utolsó taktusig.

És itt volna ebből a fajtából az utolsó:

Verd meg isten, ki e gőzöst csinálta,
De még inkább, ki az útját lerakta.
Elviszik a legényeket,
Jó messzire szegényeket:
Szeretőjét bizza a jó Istenre.

Mindjárt derűsebb, reménykedőbb aztán a hang, mikor a három kis év haldokolni kezd, s afférolásról kezdenek ábrándozni a bakák.

Gyertek fiuk, kik egyszerre rukkoltunk,
Magazinba mindent beafféroljunk.
Afféroljunk csákót, fegyvert, egyebet,
Felejtjük el ezt a komisz életet.

Vagy:

Megy a gőzös Boszniából Pest felé,
Megyek én is örömmel hazafelé.
Vessük le a komisz ruhát,
Afféroljunk bornyút, puskát,
Nem kell már a komiszkenyér.
Majd lesz otthon jobb is ennél.

Aztán van egy nóta, a melynek dallama két sornyi; amolyan recitativ szólam, melyre a baka minden risztungjáról ráhúz két-két sor alekszándrinust. A fegyverétől például ebben a két sorban, búcsúzik:

De már most az isten, nem bánom, áldjon meg,
Továbbá a rozsdá egyen meg s öljön meg!

Hát mikor henegeg az öreg csont s félvállról kezd beszélni még az őrmesterrel is:

Őrmester úr, az istenit, mit csinál?
Tálán bizony kurtavasat agyusztál?
Agyusztálja őrmester úr kedvére,
Kitelt már az öreg baka idője.

A zupának, ennek a gyűlölt ételnek is szentel nótát s ebben már duhajkodik a fiú:

Őrmester úr, az istenit magának,
Egye meg a sűrűjét a zupának.
Vagy egye meg, vagy adja a kutyának,
Nem ennek a szabadságos bakának.

A szabadulás legelőször persze a babáját hozza eszébe. Erre dalolja ezt a szép nótát:

A második emeleten van az ezrediroda,
Ezredes úr szabadságos kis könyvemet ott írja
Írja, írja, én meg majd magyarázom:
Ne sírj csárdás kis angyalom, sejhaj
Tied leszek a nyáron.

Közben visszaemlékszik az átszenvedett keserves napokra, és szívből megsajnálja a szegény bundás újoncot,
kinek annyi bajon kell átesnie. Meg is vigasztalja mindjárt a rekrutát:

Mikor fogunk afférolni,
Fegyver lesz az első,
Hull a könnye a bundásnak,
Mint a záporosó.
Ne sírj bundás, ne sírj,
Kitelik az idő,
Nekem is volt, de már eltelt
A három esztendő.

Van persze ebben a sajnálkozásban és ebben a vigasztalásban egy jó adag hetyke öröm is, gúny is:

Ami házunk tetejére
Rászállott egy gólya;
Vizet hozott a szájába
Regruták számára.
Mosdjakok regruták,
Mert porosak vagytok,
Azt csak a jó isten tudja,
Mikor szabadultok?

Amoda megy egy barna lány,
Korsó van a karján.
Utána megy egy kapitány,
Piros pej paripán.
— Megállj te barna lány,
Adj egy ital vizet,
Itt a bankó a zsebembe,
Mindjárt kifizetlek. —

„Nem kell nekem a bankója,
Nem vagyok én dáma.
Én vagyok az idesanyám
Legkedvesebb lánya.
Adja a bankóját
Világ dámájának,
Hagyjon békét, kapitány úr,
Baka babájának!"

Ha te vagy az idesanyád
Legkedvesebb lánya,
Én meg vagyok a császárné
Igaz katonája.
Száz embernek ura.
Hűséges jó apja:
A bakának csak tőlem van
Szabadságos napja. —

Itt a korsó kapitány úr.
Igyon hát belőle!
Csak egy volna a kérésem.
Hogy ha szíves lenne,
Eressze a babám
Hosszú szabadságra:
Hadd mulassam ki magamat
Véle utoljára."

Valamennyi között aztán a legszebb, s én azt hiszem, az összes ezredek nótái közt a legbakásabb, legkifejezőbb ez a nóta:

— Rechts um, links um, gradaus, hapták!
Kutya baka, ne gondolj a babádra! —
„Kapitány úr jelentem:
Alázattal felelem,
Hogy a babám, egy szavára
Kapitány úr is megállna haptákba!"

Aki volt katona, jól tudja: hogy — mint megy ez a nótázás. Aki nem volt, így fogja talán legjobban megérteni, hogy húsz-huszonöt kilométernyi masírozást miért vesz semmibe a baka. Átdalolja az utat, eldalolja a fáradságot.

Forrás: Budapesti Hírlap, 1906. július 24. pp. 19-20. (Arcanum Adatbázis)

Átlagos (0 szavazat)